

ИНФОРМАЦИОНЕН ЛИСТ НА ПРОЕКТА ИНВЕСТИЦИИ И ЦЕНООБРАЗУВАНЕ ВЪВ ВИК ДРУЖЕСТВА ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА РЕФОРМА

ВЪВЕДЕНИЕ

Ключова цел на Дунавския регионален проект (DRP) на ПРООН-ГЕФ е намаляване на органичното и токсичното замърсяване на дунавските води. Това е и една от целите на регионалните и общинските ВиК дружества в Басейна на река Дунав (БРД). Другите цели на ВиК дружествата са предоставяне на води с добро качество, надеждни услуги и адекватно събиране и пречистване на отпадъчните води. Въпреки това, много ВиК дружества не разполагат с необходимите ресурси за предприемане на мащабни инвестиции за постигане на тези цели. Затова се налага те да определят приоритети, а модерното пречистване на отпадъчни води често е с по-ниска степен на приоритет отколкото другите цели.

Големите инициативи за намаляване на замърсяването ще са успешни само ако се предшестват или съпътстват от серия от реформи във ВиК дружествата, които да доведат до по-ефективно функциониране, включително спестяване на разходи, внимателно преценени корекции в равнището и структурата на тарифите, както и атрактивни и сигурни услуги. Може да се наложи да се направят реформи даже тогава, когато дадена инвестиция се заплаща отчасти по линия на национални или европейски програми за финансова помощ, тъй като останалата част от инвестицията все пак трябва да се финансира от ВиК дружеството, а голяма е вероятността свързаните с това оперативни разходи – обикновено отговорност на ВиК – да се повишат.

Този информационен лист предлага „списък“ от реформи, които според опита на развитите страни и на икономиките в преход могат значително да повишат капацитета на ВиК дружествата да преследват множество стратегически цели, включително модерно пречистване на отпадъчни води.

Реформите са представени в две групи: ценообразуване (или реформа на „тарифите“) и административни и технически реформи. Важно е да е има предвид, че често тези групи реформи са взаимно свързани и цялостната реализация на ползите от определена конкретна реформа често зависи от ефикасното прилагане на другите реформи. Накрая, не всички реформи се отнасят с еднаква тежест за всички ВиК дружества, тъй като някои може да прецени, че една група от реформи е по-подходяща от другите.

РЕФОРМИ В ЦЕНООБРАЗУВАНЕТО

1. ОПРЕДЕЛЯЙТЕ ЦЕНИ, НАПЪЛНО ПОКРИВАЩИ РАЗХОДИТЕ

Определянето на цени за услугите по водоснабдяване и отпадъчни води, които да включват всички разходи по предоставяне на тези услуги, е важно както за осигуряване устойчивост на услугите, така и за ефективно разпределение на ресурсите. Ако приходите спаднат под нивото на разходите, ВиК дружеството ще трябва в крайна сметка да намали равнището на услугите, които предлага, защото няма да е в състояние да заплаща за ремонтите, поддръжката и подмяната на съществуващата инфраструктура, а в някои крайни случаи – даже да покрива оперативните си разходи. При определяне на цена, напълно покриваща разходите на ВиК дружествата, от съществено значение е да се оцени правилно съществуващата инфраструктура, както и амортизацията на инфраструктурата във времето. Прилагането на покриващи разходите цени е особено важно преди системата да се обвърже с нови услуги или с разширяване на равнището на съществуващите. Когато цените не включват напълно разходите за предоставяне на услугата, тогава потребителите ще консумират повече, което не само че е неефективно и може да доведе до свръх-експлоатация на водните ресурси, но в някои случаи може да повиши оперативните разходи на компанията.

2. ОПРЕДЕЛЯЙТЕ ЦЕНИ, ОТРАЗЯВАЩИ РАЗХОДИТЕ

Отразяващите разходите цени включват не само всички разходи на ВиК компанията за предоставяне на услугата, но и разликите в цените за обслужване на различните потребители. Тези разлики в разходите могат да са резултат от различни обстоятелства, като например: бизнеса на клиента, замърсяването, причинено от съответния клиент, сезонността във водоползването или отдалеченото местоположение на клиента. Каквато и да е причината, нагаждането на цената към клиента по начин, който да отразява пълните разходи, е необходимо, за да се запазят правилно водите и другите ценни ресурси. Продължаваща негативна практика в страните в преход е да определят по-високи цени за промишлените потребители, отколкото за домакинствата. Може би такава е ситуацията там, където цените са най-изкривени, в резултат на което се наблюдава свръх-консумация от домакинствата и ограничена консумация или преминаване към собствено водоснабдяване и канализационни услуги от промишлените предприятия.

3. ВЪВЕДЕТЕ МЕСЕЧНИ ТАКСИ/ЦЕНИ

Променливите цени или тарифи са деноминирани в монетни единици на обем вода (напр. €/m³). Фиксираните тарифи са деноминирани в монетни единици на обем време (напр. €/месец). Тъй като голяма част от разходите на общинските водопроводни системи съставляват фиксирани разходи, има икономически и бизнес смисъл да се възстановят поне част от тези разходи чрез използване на фиксирана тарифа, а останалите разходи, включително оперативните разходи, които варират според количеството използвана вода, да се възстановяват с променлива тарифа. Фиксираните тарифи са атрактивни и понеже могат да стабилизират потока от приходи, което е от особена важност за места, характеризирани се със значителна сезонност на консумацията.

Месечните фиксирани тарифи могат да бъдат оправдани и от гледна точка на равнопоставеността, тъй като при чистата схема на променливи цени потребителите на услугите с ниска или прекъсната консумация финансират по-големи консуматори, например

през почивните дни или през отпуската домакинствата използват малки обеми вода, но правят разходи за непрекъснато предоставяне на услугата.

4. ВНИМАВАЙТЕ И ОГРАНИЧЕТЕ ФИНАНСОВАТА ТЕЖЕСТ ВЪРХУ КОНСУМАТОРИТЕ

Преди да въведе нова ценова система или значително да увеличи цената, ВиК дружеството трябва внимателно да прецени финансовите възможности на потребителите. Няма общоприето правило за приемливо заплащане като процент от дохода или друга мярка. Броят на потребителите, склонни да плащат, варира широко в зависимост от национални, общностни, фирмени и домакински обстоятелства, както и от равнището и вида на услугата.

Ако отговорът на клиентите е намаляване или отказ от услугата, чрез забавяне или отказ на плащането, или чрез петиции до публичните власти с молба за облекчения, водната система може да се изправи пред огромни финансови трудности. Поетапното повишаване на цените, въвеждането на цени, базирани на разходите, инвестиционно планиране, което балансира търсенето на различни услуги с вероятните разходи, и използването на общи програми за социална защита за подпомагане на домакинствата с ниски доходи чрез плащане за водоснабдителни и канализационни услуги, могат също да намалят тежестта върху потребителите и в същото време да гарантират приходи на ВиК дружеството.

5. СКЛЮЧЕТЕ ИНДИВИДУАЛНИ ДОГОВОРИ С КЛЮЧОВИ КЛИЕНТИ

Тези споразумения определят условията за предоставяне на услугите, включително ценовите параметри, за основни клиенти, включително общини и публични институции. Те обвързват и водната система, и клиента за по-дълъг период от време. Това предпазва клиента от неразумно повишаване на цената, а водната система – от натиска да дава преференциални цени на влиятелни клиенти, от отлив на клиенти или рязко намаляване на ползването на услугата. Индивидуалните договори са особено важни, когато малък брой клиенти представляват голям дял от консуматорите на вода и когато намаляването на тяхната консумация значително ще намали приходите на ВиК фирмата.

АДМИНИСТРАТИВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РЕФОРМИ

6. СТАРТИРАЙТЕ ПРОГРАМИ ЗА ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Когато клиентите на ВиК дружеството ясно разбират факторите, влияещи на цените на водоснабдителните и канализационните услуги, те са по-склонни да приемат повишаване на цената. Програма или кампания за информиране на обществеността е много полезна преди големи инвестиции и свързаното с тях повишаване на цената, или при въвеждане на нова система на ценообразуване, като например въвеждането на месечна цена.

7. ВОДЕТЕ ТОЧНИ СМЕТКИ

Доброто счетоводство, в допълнение на спазване на местните и международните счетоводни стандарти, трябва да е така организирано, че да подпомага финансовите и управленските системи и взимането на решения. В идеалния случай, ВиК дружествата трябва да имат вътрешна система от данни, която да съдържа качествени, времеви подредени данни по широк кръг от променливи величини. Системата от данни трябва да включва подробни данни

за сметките на клиентите, включително консумация, осчетоводяване и плащане на консумацията. Данните за разходите на фирмата се организират не само съгласно традиционните счетоводни категории, но и на базата на „разходни центрове“ на дружеството, които могат да се определят в съответствие с категории клиенти, обслужвана географска област или предоставяни услуги. Освен това ВиК дружеството трябва внимателно да прави разлика в характера на тези разходи: оперативни с/у капитални, поддръжка с/у ремонт, и т.н.

Добре поддържаната система от данни може да предостави ценна информация за изследвания на тарифите и цените, инициативи за възстановяване на плащания, прогнози за търсенето, решения за управление на търсенето, финансовото планиране и мониторинг на изпълнението на финансовите планове. Чрез набор от индикатори на изпълнението системата от данни може също да помогне да се измери ефикасността на управленските решения. Основната идея е, че системата от данни трябва да подпомага разработването и прилагането на различните реформи, описани тук.

8. ПОДОБРЕТЕ СЪБИРАЕМОСТТА НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА

Предимството от подобрената събираемост на задълженията е, че ВиК дружествата ще има по-големи приходи с по-малко закъснения. Въпреки това обаче, много ВиК компании нямат план за действие за преследване на закъснели или неплащащи клиенти. Съществуват разнообразни стратегии за подобряване на събираемостта и ВиК компанията трябва да избере една или няколко на базата на местните условия, вкл. очаквана ефикасност на мерките, свързани с това разходи и технологични пречки. Примери в тази насока са: прекратяване предоставянето на услугата, намаляване на налягането на водата на неплатците, завеждане на дела в съда, публикуване на имената на неплатилите, изискване за депозит преди предоставяне на услугата.

9. УЧАСТВАЙТЕ В ИЗСЛЕДВАНИЯ ЗА СРАВНЯВАНЕ

Сравняването (бенчмаркинг) е систематизиран подход на измерване и сравняване на един и същ набор от индикатори сред няколко организации. Пример за такъв индикатор е разходи за труд на м³ доставена вода. Сравнявайки изпълнението си с това на други ВиК дружества, ще можете да идентифицирате своите силни и слаби страни и да подобрите слабите. За да подобрите изпълнението на вашата организация, учете се от организацията, която е постигнала най-добри резултати по специфичните индикатори.

10. НАПРАВЕТЕ ОДИТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Алтернатива на сравняването е одитът на изпълнението от независим консултант, и съставяне на план за реформи на базата на резултатите от одита. Одитът на изпълнението не е същият, както финансовия одит за данъчни цели. При финансовия одит се проверява дали счетоводството се води правилно и дали правилно отразява функционирането на компанията, особено разходите и приходите. При одита на изпълнението ударението е върху ефикасното функциониране на компанията. И изследванията за сравняване, и одитът на изпълнението подготвят почвата за съставяне на план за реформи за намаляване на разходите и/или повишаване на приходите.

11. ДАВАЙТЕ СТИМУЛИ ЗА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Собственикът на ВиК компанията, най-често общината, може да предоставя стимули за управление на компанията с цел насърчаване на намаляването на разходите за услугите и/или подобряване на качеството на услугите без увеличаване на разходите. Ако управлението е ефикасно и цените отразяват разходите за услугите, тогава тези стимули ще постигнат много повече. Съществуват многобройни начини да се предоставят стимули. Един е да се сключват договори за управление на ВиК компанията на състезателен принцип. Размерът на заплащането за управление може да отразява постиженията в подобряване на оперативната ефикасност. Договорите трябва да гарантират достатъчно време за въвеждане на реформите и за тяхното въздействие. Друг стимул е да се създаде компенсационен пакет за назначените мениджъри, при който един от факторите е постигане на определени цели на изпълнение.

12. ИЗМЕРВАЙТЕ КОЛИЧЕСТВОТО И КАЧЕСТВОТО НА ЧИСТЕ И ОТПАДЪЧНИТЕ ВОДИ

Измерването на количеството чисти и отпадъчни води съответно във водоснабдителната и в канализационната мрежа и отчитането с водомери на консумацията са основни елементи от реформата в цените и в подобряване на изпълнението.

Измерването на водоползването се изисква при системи за заплащане, базирани на кубически метър вода, които пряко поощряват запазване на водните ресурси. Измерването помага и на клиентите, като им показва, че заплащат само водата, която те са ползвали, и това значително спомага за приемане на по-високи нива на цените. Тази практика се разпростира и до водомерите в жилищните сгради.

Измерването на количеството чисти и отпадъчни води помага да се установи мястото и размера на загубите на вода и инфилтрация и е основно за идентифициране на инвестициите във водопреносната и канализационната мрежа, които са най-ефикасни от гледна точка на разходите.

13. ДИФЕРЕНЦИРАНО БЮДЖЕТИРАНЕ И ИНВЕСТИЦИОННО ПЛАНИРАНЕ

За да се направи добър избор за разпределение на ресурсите, включително най-вече дългосрочно инвестиционно планиране, дейностите и проектите трябва да бъдат проверени поотделно според печалбата, и след това подредени по приоритет. Само когато технически независими проекти са оценени по този начин, и след това приоритетизирани за изпълнение, можем да сме сигурни, че е направен ефективен и ефикасен избор. По този начин водните системи могат да определят дали даден проект – даже да е политически популярен проект – е прекалено скъп. Тази методология предоставя база за определяне на цени, отразяващи разходите, и база за отхвърляне на вече приети, но прекалено скъпи и тежки инвестиции.

ОЩЕ ЗА ПРЕДЛОЖЕНИЯТА ЗА РЕФОРМИ

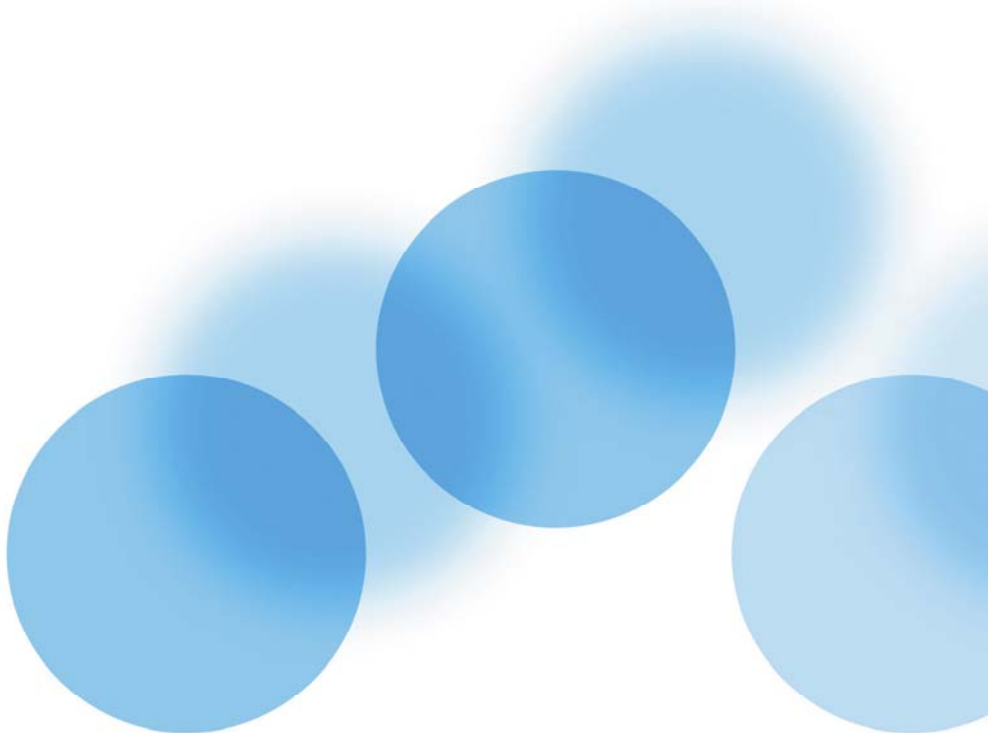
Доклад на Дунавския регионален проект (Оценка и развитие на общинските тарифи за водоподаване и отвеждане и пречистване на отпадъчни води и за такси за замърсяване в Басейна на река Дунав: Том 1: Преглед на проблемите и предложенията за реформа на цените и таксите) разглежда в по-големи подробности много от предложенията за реформи, систематизирани по-горе.

Програма DABLAS издаде доклад (Добри практики в ценообразуването за водоподаване и отвеждане и пречистване на отпадъчни води: поуки за водните системи на страните в преход), който също препоръчва набор от ценови и институционални практики.

ДРП разработи базиран на Excel модел 'ASTEC', който е в състояние да провери взаимодействието на цените на услугите на ВиК компания с инвестиционните стратегии, структури на цените, поведение на клиентите и физически условия. ASTEC успешно е използван в няколко случая като инструмент за подпомагане на решения за тестване на реформи, свързани с нови системи за ценообразуване, инвестиционни стратегии и корпоративни промени.

Някои от по-горе обсъдените реформи са въведени на две места: Питещи, Румъния, и Карловац, Хърватска. Натрупаният опит, включително анализите чрез ASTEC, са обобщени в два доклада на проекта и в информационен лист.

Всички тези доклади и инструменти са или скоро ще бъдат на разположение на уеб адрес: http://www.undp-drp.org/drp/themes_municipal-ws-ww.html

КОНТАКТИ

www.icpdr.org

www.undp-drp.org